

שמי: _____

הכיתה שלי: _____

התפשטות האימפריה הרומית

האימפריה הרומית, שהחלה את דרכה מכפר קטן באיטליה, השתרעה בשיא עצמתה על פני ארצות רבות באירופה, מספרד במערב ועד יוון במזרח, מן האלפים בצפון ועד אפריקה בדרום.
שאלות

1. הסבירו: אילו מאפיינים של הצבא ושל המדיניות ברומי אפשרו את הפיכתה, בתוך זמן קצר יחסית, לאימפריה המתפשטת בכל ארצות הים התיכון ובשטחים שמעבר לו (כגון בריטניה). היעזרו בספר הלימוד שלכם.

01_____

היסטוריה

03/01

2. רומי הצליחה לכבוש חלקים גדולים של העולם סביב אגן הים התיכון, אך לא ניסתה בדרך כלל לכבוש את העולם המזרחי כפי שעשה בשעתו אלכסנדר הגדול. מדוע, לדעתכם, לא עשתה כן?

3. אלכסנדר הגדול יצר אימפריה גדולה במזרח. השליטה של המוקדונים על המזרח הייתה באמצעות כוח צבאי והטבות כלכליות לתושבים. הרומאים, לעומת זאת, נקטו שיטות אחרות כדי להחזיק ולשלוט בשטחי הכיבוש שלהם. למשל, הם המליכו מלכים או תמכו במלכים (לדוגמה, הורדוס) שעשו עבורם את עבודת השמירה. הם נקטו שיטת "הפְּרָד וּמְשׁוּל", שפירושה שלכל עיר נתנו זכויות וחובות אחרות, כך שעיר אחת קינאה ברעותה, וכך לא יכלו הערים להתאחד בנקל נגד השלטון הרומי. היה לרומי צבא קטן, חזק ונייד. היא שלחה קולוניות (מתיישבים רומיים) לשטחים כדי שיפקחו שם, ובחלק מן השטחים השליטה את "השלום הרומי", כך ששררו שלוה ויציבות ולאנשים לא היתה מוטיבציה למרוד. הרומאים גם נהגו לדכא מרידות ביד חזקה, ומשום כך רבים לא רצו כלל לצאת להרפתקות נגדם.

היסטוריה

03/01

א. תארו במילים שלכם את שתי הגישות לשליטה בשטחים כבושים -
זו של אלכסנדר וזו של רומי?

ב. בעזרת האמצעים השונים שנקטה רומי, היא הצליחה לקיים שלטון
בשטחי הכיבוש שלה. בארץ ישראל היא נתקלה בקשיים לקיים את
שלטונה. הקשיים התבטאו בחוסר שביעות רצון ובמרידות מצד
התושבים היהודים.

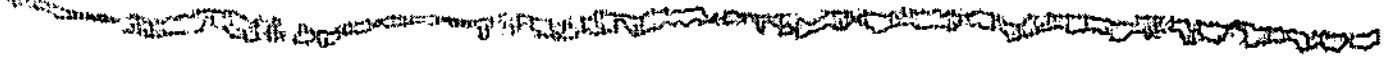
מדוע, לדעתכם, נכשלו הרומאים בארץ ישראל?

4. לפניכם שני קטעים היסטוריים העוסקים בתקופת האימפריה הרומית.

קראו אותם.

קטע א'

● קטע זה לקוח מתוך ספר מקבים א' פרק ח', שנכתב על-ידי יהודי.
הקטע נכתב שנים לפני הכיבוש הרומי של המזרח. בקטע נאמר שיהודה

היסטוריה

03/01

המקבי "שמע את שמע

הרומאים כי גיבורי חיל הם, אוהבים את כל הנלווים אליהם ומתנהגים באהבה עם כל הבאים אליהם, וכי הם גיבורי חיל. וסופר לו על מלחמותיהם ועל הגבורות אשר עשו בגלטים וכי השתלטו בהם ויתנום למס. ועל אשר עשו בספרד להשתלט על מחצבות הכסף והזהב אשר שם, ולכבוש בעצתם ובסבלנותם את כל המקום, והוא היה רחוק מאוד מהם... ועם אוהביהם והנשענים עליהם קיימו אהבה, וכבשו את המדינות הקרובות והרחוקות, ואשר שמעו את שמם יראו מפניהם. ואת אשר רוצים הם ממליכים ועוזרים, ואת אשר רוצים מגרשים, ויתרוממו מאוד."

א. איך מתוארים הרומאים בקטע זה, ומהם מעשיהם?

05

ב. מהו יחסו של מחבר ספר מקבים א' אל הרומאים? נמקו.

06

קטע ב'

● קטע זה לקוח מתוך דבריו של נואם רומאי בשם קיקרו. הקטע נכתב

במאה הראשונה לפני הספירה, כאשר רומי כבר שלטה במקומות

היסטוריה

03/01

רבים. בנאום נאמר כי "כל הפרובינציות נאנקות... כל הממלכות הזרות
מתלוננות על העוול ושרירות הלב של רומי... רומי תמצא את עצמה
דרך האבדון בלא מוצא אם מנוולים יזוכו ויוצדקו בדין..." ובמקום
אחר: "אין בכוחן של מילים להביע את עצם השנאה שרוחשים
אלינו עמים זרים בשל השחיתות וההתנהגות המחפירה מצד האנשים
ששלחנו בשנים האחרונות כדי לשלוט בהם".

ג. האם יש הבדל ביחס אל הרומאים כפי שהוא מבוטא בכל אחד משני
הקטעים? אם כן, תארו אותו.

ד. ממה, לדעתכם, נובע הבדל זה?

07

08

בשתי השאלות הבאות נסו להפעיל את דמיונכם ולא להתבסס רק על
ידע ממקורות ומספרים:

5. הלגינר (הלוחם) הרומאי נלחם מחוץ לאיטליה במשך 16-20 שנה.
איך, לדעתכם, הצליח להחזיק מעמד מחוץ לביתו ולארצו שנים רבות כל-
כך?

6. יש היסטוריונים הסבורים שהשחיתות שחדרה למשטר הרומי היא
שהביאה להתמוטטות האימפריה.
איך יכולה, לדעתכם, שחיתות לגרום להתמוטטות שלטון? הביאו דוגמות.

09

10

03/01

התפשטות האימפריה הרומית

תוכן המשימה

המשימה עוסקת בגורמים העשויים לחזק או להחליש קיומו של משטר. התלמיד נדרש להבין שלכוח יש מגבלות, ויציבות מושגת על-ידי התחשבות בצורכי הנשלטים. כל זאת תוך קריאת מקורות והתייחסות למושגים היסטוריים-מדיניים, כמו: "הפרד ומשול" ו"שלום רומי".

מפתח תשובות

פריט: 01
שאלה: 1
דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

מאפייני הצבא - צבא קטן, חזק ונייד ולוחמים בעלי אומץ לב.
מאפייני מדיניות - הפרד ומשול, כריתת בריתות, אי התערבות בענייניהן הפנימיים של הארצות הנכבשות והטלת עונשים קשים על המורדים.
דוגמות לתשובות: "הרומאים לא נהגו בתחילה בקשיחות כלפי הארצות שכבשו, נתנו להם חופש דת ולהתנהג כרגיל, אך אסור היה להם לכרות בריתות עם ארצות אחרות". - 2
- "כי היה להם צבא קטן חזק ונייד, והם שלחו מתיישבים רומים לשטחים כדי שיפקחו שם". - 2
- "הצבא הרומי היה חזק ובנוי טוב מלגיונות שאף צבא לא השתווה להם. היה להם זמן שירות ארוך מאוד". - 1

מפתח ציונים:

תשובה המביאה טיעון רלוונטי ומנוסה היטב - 2
תשובה חלקית - 1
אחר, לא ענה - 0

פריט: 02
שאלה: 2
דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

תשובה שיש בה מודעות למגבלות של כוח הצבא הרומי והעדפה של שליטה מלאה על שטחים קטנים משליטה חלקית על שטחים רחבים.

03/01

דוגמות לתשובות: "רומא ידעה שכך לא ייפסקו המלחמות והכיבושים, וכמקום לכבוש אזורים בלי סוף העדיפה רומא להשתלב עם העולם המזרחי". - 2
- "אולי בגלל שהעולם המזרחי יותר קשה ויש הרבה צבא". - 1

מפתח ציונים:

- טיעון רלוונטי מנומק - 2
- תשובה חלקית - 1
- אחר, לא ענה - 0

פריט: 03

שאלה: 3.א.

דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

תיאור מנוסח היטב על פי הקטע והמכיל התייחסות לכוח ולטכניקה של "הפרד ומשול", וכן ביטויים המעידים על הבנת המושג שלום רומי.
דוגמה לתשובה: "אלכסנדר החזיק את העם בחוזק והם לא אהבו את זה ורצו למרוד, ורומי החזיק את העם במוח ונתן להם שלווה שלא ירצו למרוד בו". - 1

מפתח ציונים:

- תיאור מנוסח היטב של שתי הגישות - 2
- תשובה חלקית - 1
- אחר, לא ענה - 0

פריט: 04

שאלה: 3.ב.

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

חוסר הרגישות של הרומאים כלפי הנטיות הלאומיות של היהודים.

03/01

- הבעיה לא היתה דתית אלא שהיהודים שאפו לעצמאות דוגמת התקופה החשמונאית

תשובות שגויות:

"הרומאים נכשלו בארץ מפני שהרומאים לא היו מאוחדים והיה להם צבא קטן".

מפתח ציונים:

תשובה הכוללת התייחסות ליחוד של היהדות - 2

1 - תשובה חלקית

0 - אחר, לא ענה

פריט: 05

שאלה: 4.א.

דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

תשובה המתארת תאור מלא על-פי הקטע את סובלנות הרומאים ואת היותם בעלי כוח ועצמה. דוגמה לתשובה: "הרומאים מתוארים בקטע זה: שהם היו גיבורים ואנשי חיל, כבשו מדינות רחוקות וקרובות, ומתי שהם רוצים הם ממליכים ועוזרים ומתי שהם רוצים הם יכולים לגרש". - 1

מפתח ציונים:

תיאור מלא ומנוסח היטב - 2

1 - תשובה חלקית

0 - אחר, לא ענה

פריט: 06

שאלה: 4.ב.

דרגת קושי: בינונית

תשובות נכונות:

יחס של התפעלות והערצה מהול בפחד וביראה. דוגמה לתשובות: "יש לי מעין הערצה כלפיהם - כלפי התרוממות הרוח שלהם, חזקם, חוכמתם, והחופש

03/01

לעשות כל דבר כרצונם". - 2

- "הוא מתייחס אליהם כאל גיבורים גדולים כי הם הצליחו לכבוש הרבה מקומות". - 1

מפתח ציונים:

תשובה נכונה מנוסחת היטב - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 07

שאלה: ג.4

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

התפעלות ויראה מן הכוח בקטע א' לעומת ביקורת על אכזריות הרומאים בקטע ב'.
דוגמת לתשובות: "בקטע הראשון רומא היא טובה חזקה וחכמה יש לה הערצה, ובקטע השני העמים האחרים שונאים את רומא בשל שחיתותה והתנהגותה כלפי הארצות שכבשה". - 2
- "בקטע א' מדובר על הטוב שברומאים, ובקטע ב' מדובר על הרע שברומאים". - 1

מפתח ציונים:

תשובה המבהירה את הניגוד בין שני הקטעים - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 08

שאלה: ד.4

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

ההבדל נובע מהשתייכותם של כותבי הקטעים: האחד יהודי, שהיה עדיין רחוק מהכיבוש הרומי, והשני רומאי, שכבר חווה את האימפריאליזם.

03/01

דוגמה לתשובה: "מחבר ספר מקבים הוא לצד הרומאים וקיקרו לא לצדם".

מפתח ציונים:

תשובה המבדילה בין לאומיות הכותבים - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 09

שאלה: 5

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

תשובה הכוללת התייחסות להיבטים פיזיים ונפשיים והמכילה טיעונים הגיוניים.
דוגמות לתשובות: "פיזית - כשעזבו את רומא, לקחו אתם כמות גדולה של אוכל. כשהגיעו למקומות, אז שדרו וקיבלו אוכל חדש. נפשית - הלוחם הרומאי הרגיש הערצה ואהבה כלפי מולדתו ועל כן יצא בלב שמח. כל פעם משלחת הייתה מגיעה והולכת, וכך שלחו מכתבים..." - 2
- "ייתכן שהלוחמים האחרים הם כמו משפחה בשבילו." - 1

מפתח ציונים:

התייחסות הגיונית ליותר מהיבט אחד - 2

תשובה חלקית - 1

אחר, לא ענה - 0

פריט: 10

שאלה: 6

דרגת קושי: קשה

תשובות נכונות:

העובדה ששחיתות מעוררת תגובות שליליות אצל הנשלטים ועלולה לגרום למרד.

03/01

דוגמות לתשובות: "שחיתות יכולה לגרום להתמוטטות שלטון על ידי כך שאנשי השלטון רוצים רק את טובתם ולא את טובת אנשי הממלכה. יש רצח וגנבות וכך יכול בלי בעיה לקום מרד. לדוגמה, כמו שקרה בשלטון בית סלוקוס, שהשלטון התחיל מאוד להידרדר והמלכים עסקו רק בלשדוד מקדשים, ואז רומא ניצלה את המצב ועלתה לשלטון ללא כל בעיה". - 2
- "תוך כרי שחיתות, אנשים יכולים להתלונן לשלטון ולעשות הפגנות ולגרום להתמוטטות השלטון". - 1

מפתח ציונים:

- תשובה מלאה - 2
- תשובה חלקית - 1
- אחר, לא ענה - 0

